

Сегментиране на пазара на труда: Изprobване на нов емпиричен анализ и анализ на политиката

Въведение

Макар че сегментацията на пазара на труда (СПТ) е проучена от гледна точка на различните клонове в литературата, тя все пак остава неясна като понятие. Тя се появява като алтернатива на неокласическата икономика и теориите за човешкия капитал, които приемат, че заплатите и условията на труд обикновено зависят от човешкия капитал и производителността на работещия. Вместо това, според теорията за СПТ, разликите в условията на труд между различните групи работещи също могат да се дължат на фактори, като договорни споразумения или други институционални характеристики.

Контекст на политиката

- СПТ обикновено се споменава, когато се обсъждат последиците от „реформите на маржа“ (или двустепенните реформи) от осемдесетте години на миналия век – реформи в законодателството за защита на заетостта (ЗЗЗ), които облекчиха използването на временни договори, като същевременно оставиха почти непроменена регуляцията на постоянната заетост. Въпреки че тези реформи създадоха повече работни места, те същевременно доведоха до нарастване на броя на „аутсайдерите“ сред заетите лица.
- Ориентационният дебат относно СПТ в рамките на ЕС е свързан с увеличаването на броя на временни договори в някои държави членки и последиците от това: някои хора се радват на стабилни и сигурни кариери с по-добри възнаграждения и перспективи за развитие, докато други са в капана на трудови правоотношения, характеризиращи се с нестабилност, несигурност и неблагоприятни условия на труд.

Основни констатации

- В доклада СПТ е представена като ситуация на пазара на труда с три паралелни условия: разделяне на работната сила на два или повече сегмента; разлики в условията на труд, които не се дължат единствено на разликите в производителността на работещите; и ограничена мобилност между отделните сегменти.

- Докладът съчетава количествен емпиричен анализ с анализ на политиката. И двата подхода се придържат към горепосоченото понятие за СПТ и прилагат по-широва перспектива от тази, която се среща в повечето съществуващи подходи към темата, като не се ограничават единствено до разбирането, че вида на договора и ЗЗЗ са основни измерения на СПТ. Общият подход е проучвателен и онагледяващ. Задълбочени анализи бяха проведени във Франция, Германия, Испания и Обединеното кралство.

Емпиричен анализ

Емпиричният анализ възприема надължна перспектива и класифицира отделните лица в групи в зависимост от начина, по който траекториите им се развиват с течение на времето. Основните резултати са следните:

- Стандартните безсрочни договори представляват най-често срещаните трудови правоотношения в четирите държави, като за период от две години работещите в повечето случаи запазват своето положение на пазара на труда. Независимо от това между избраните държави съществуват отчетливи различия.
- Германия изглежда се характеризира с по-малко мобилен пазар на труда, в който има по-малко динамика, висока възходяща мобилност и сравнително ниска низходяща мобилност.
- Обединеното кралство е с най-гъвкав пазар на труда, а възходящата и низходящата мобилност са по-силни, отколкото в другите държави, но изглеждат еднакво важни.
- В Испания пазарът на труда е сравнително мобилен, но същевременно има най-обезпокоителен модел по отношение на СПТ: възходящата трудова мобилност е ограничена и обикновено се осъществява сред онези работници, които вече имат по-добро положение на пазара на труда, като същевременно рисковете от низходяща мобилност са високи и са по-чести сред онези от тях, които са изправени пред по-лоши условия на труд, особено по време на икономическа криза (включително прехода на временно наетите лица към безработица).

- Франция, както и Испания, се характеризира с висока честота на нестандартните форми на заетост и доста ниски равнища на преход към стандартните форми на заетост. Информацията относно равнищата на преход показва предизвикателството, породено от значителния брой временно наети служители, които са хванати в капан, не са успели да получат постоянни договори и са имали (относително дълги) периоди на безработица, което може да доведе до отрицателни последици.
- В траекторния анализ се очертават четири групи във всяка държава: две от тях принадлежат към горния сегмент, където кариерата се характеризира със заетост при най-добри условия или с много кратък възходящ преход към придобиване на такъв статут и две, които принадлежат към по-ниския сегмент на пазара на труда, където кариерата се характеризира с по-голямо разпространение на нестандартни форми и неблагоприятни условия на заетост, а също и с безработица или икономическа неактивност и обикновено, с по-голямо текучество на персонал.
- При хората с по-ниско образование, младите хора, имигрантите и жените има по-голяма вероятност от отклонение на кариерата от стандартното развитие и по-малко възможности за напредък на пазара на труда. Освен това, според траекторния анализ стандартното развитие на кариерата е по-типично за големите предприятия и сектори, напр. публичната администрация и услугите с по-висока добавена стойност (финанси, недвижима собственост), докато услугите с по-ниска добавена стойност (търговия и хотелиерство, административни услуги) имат по-голямо относително тегло сред групите с най-ниско кариерно развитие.

Анализ на политиката

В анализа на политиката се разглежда начинът, по който мерките, предприети в горепосочените държави, освен тези от типа 333, могат да намалят СПТ чрез насищаване на възходящия преход, предотвратяване на принудителната низходяща мобилност или намаляване на разликата в условията на труд между горните и по-долните сегменти на пазара на труда. Основните резултати са следните:

- Адаптираните към конкретните условия активни политики по заетостта (АПЗ) могат да насищат възходящия преход, като дадат възможност на отделните лица да получат достъп до пазара на труда и като стимулират работодателите да приемат и задържат работници в неравностойно положение. Ефективността на АПЗ зависи от тяхната гъвкавост по отношение на съдържанието, специфичното предоставяне и доброто управление.
- Подпомагащите договори (типични за Франция и Испания) могат да намалят СПТ, ако са съобразени с работните цикли, разпоредбите на 333 и политиките за професионално образование и обучение (ПОО), особено когато финансовата подкрепа е предназначена за постоянно наемане, преобразуване на временни в постоянни договори или задържане на служители на работа.

- Насърчаването на самостоятелната заетост помага за борбата със СПТ, ако в дългосрочен план това води до преход от безработица към стабилна и сигурна заетост, а не до приток на несигурни работни места. Липсата на подходяща насоченост и гаранции може да доведе до заместване на стандартната заетост с по-малко стабилна/фиктивна самостоятелна заетост.
- Регулирането на минималната работна заплата може да намали СПТ, като приближи условията на труд в по-ниските сегменти до тези в по-високите сегменти.
- Политиките в областта на ПОО могат да улеснят увеличаването на доходите и възходящия преход към стабилна заетост чрез осигуряване за работниците на квалификации, съобразени с нуждите на пазара на труда, особено ако тези политики са адаптирани и стимулират прехода след обучение.
- Специално разработени семейни политики могат да предотвратят СПТ сред жените, които са изложени на нея, и са силно повлияни от културни и ситуацияни фактори и други съществуващи схеми за обезщетения.

Насоки за политиката

- Необходими са комбинация от основани на данни и основани на политиката подходи, за да се обхване напълно СПТ.
- За адекватно проучване на СПТ в бъдеще разбирането на това явление следва да бъде съгласувано в научните и политическите дебати.
- Необходими са достатъчно данни за относими емпирични анализи на СПТ в Европа: добри, съпоставими и достъпни данни от повторени във времето изследвания, които обхващат също така променливи, свързани с търсенето на работна ръка, и съгласувани данни за отношенията работодатели-служители на индивидуално равнище.
- Ефективната политика следва не само да бъде насочена към преодоляване на пречките пред достъпа до горните сегменти на пазара на труда, но и да разглежда низходящата мобилност и различията в условията на труд. Насърчава се поширокообхватен подход по отношение на политиката, който надхвърля реформите, свързани със СПТ.
- Разбирането за това как са засегнати различните групи е от основно значение за действията по отношение на политиката, тъй като общите решения за един разнороден сегмент едва ли ще достигнат до всички уязвими групи.
- Тъй като въздействието на отделните политики е много ограничено, за да се води борба със СПТ, следва да се насищават интегрирани, съобразени с контекста подходи, които съчетават финансови стимули, регулиране, наблюдение и подобряване на достъпа до качествени обществени услуги.

Допълнителна информация

Докладът „Сегментиране на пазара на труда: Изprobване на нов емпиричен анализ и анализ на политиката“ може да се намери на: <http://eurofound.link/ef19033>

Ръководител изследвания: Irene Mandl

information@eurofound.europa.eu